

Szerkesztőség, kiadó-
szervezet és nyomda
Központi- és Kisebbségi
Közlöny, Szerkesztő: Dr. Baross
K. P. P. - Brassai-utca 13

Uj Kelet telefonjai:
Szerkesztőség 877
Kiadószervezet 844
Nyomda 878
Kisebbségi osztály 485
Dr. K. Sz. 589

UJ KELET

KEZDO-POLITIKAI NAPILAP

Lejár
Goldschmiedt ur
Wien

Uj Kelet ára: 40 fillér
Egy szám ára pályaudvaron
és vidéken is 2 fillér

V. évfolyam, 231. szám

Ciuj (Kölcsvár) 5683. Tisri 29

1922 október 21 Szombat

Lloyd George megbukott

A külpolitikai helyzet ingatta meg pozícióját. A konzervatívok szétrobbantották a koalíciót. Novemberben lesznek az új választások. A munkáspárti győzelemtől tartanak. Bonar Law az új angol miniszterelnök

- Az Uj Kelet tudósítójától -

Amiről hetek óta beszéltek az angol politikában, megtörtént. Lloyd George kormánya megbukott. Lloyd George bukását a külpolitikai események érlelték meg, különösen a Közelkelet eseményei. De a döntő hozóerő ehhez a bukáshoz az angol-francia ellentét is, amely a pillanatban ugyancsak a keleti kérdésben eszesedik ki Lloyd George, aki a háború óta van uralkodó Angliában s aki Genuaig Európa leghatalmasabb kormányelnöke volt, Genua óta egyre hanyatló tekintéllyel veszi Anglia kormányhajóját. Genua előtt volt népszerűsége találpontján.

Ha keresztül tudja vinni akkori programját és megveti alapját az európai konszolidációnak, talán 6 ma a legkormányképesebb angol Nagy-britániában. De Genuából nem Lloyd George, de Poincaré került ki győztesen és ugyanez történt Hágában is. Lloyd George nem tudta áthidalni azokat az ellentéteket, amelyek Franciaország és Németország, Anglia és Oroszország között vannak a Franciaországban Poincaré, Angliában pedig az ellenzéki pártokat erősítették sorozatos vereségei. A Közelkelet eseményei véglegessé tették Lloyd George vereségét. Lloyd George kemélelles politikát folytatott a görögöket támogatta. Kemélt a franciák és az oroszok segítették. Kemélt végül is győzött és az a győzelem Lloyd George számára a visszavonulások egész sorát jelentette. Lloyd George békepolitikája csaknem háborúba sodorta Angliát és a Balkán-államokat.

A mudániai konferencián is Lloyd Georgezal szemben Poincaré álláspontja győzött.

Lloyd George helyzete végleg labilissá vált. Mit tehetett egyebet, fel akarta osztani az alsóházat és az angol nemzetre apellálni. A hátszorosítást azonban és a választásokat már nem Lloyd George fogja elvégezni. A koalícióban még Genua előtt erős ellenfelei voltak Lloyd George-nak, a liberálisok és a konzervatívok között sohasem volt valami nagy harmónia és most

Lloyd George legjobb barátja, Bonar Law provokálta a szakadást.

A konzervatívok gyűlésén Bonar Law volt a főszónok. Erélyesen állástfoglalt a liberálisokkal való koalíció ellen és hangsúlyozta, hogy vissza kell térni a gyakorlati politika terére. Függetlenné kell tenni a konzervatív pártot, mert csak így lehet megmenteni az országot. Bonar Law beszéde mély benyomást keltett és eldöntötte a szavazást. Hiába állott fel Chamberlain, Lloyd George alsóházi minisztere, hiába exponálta magát Lloyd George politikája mellett, az ő javaslata csak határozhat szavazatot kapott, míg Bonar Law javaslata mellett száznyolcvanhat szavazat, a konzervatív párt döntő többsége nyilatkozott meg.

A konzervatív párt ezzel a határozattal kimondta függetlenségét, szétrobbantotta a koalíciót és megbuktatta Lloyd Georgeot és kormányát.

A konzervatív párt az általános választásokon, amelyek most november elején lesznek, önálló programmal lép fel, saját vezérének vezetésevel. Amennyiben többséget tud kapni, maga jelöli ki tagjait, akiket az angol kormányban látni akar.

A londoni sajtó a konzervatívok eredményét a koalíció kormány elleni halálos döfésnek mondja. Chamberlain kidobták a konzervatívok hajójából, hogy helyreállítsák a párt függetlenségét. Ami or Lloyd George a királynál bejelentette lemondását, Bonar Law jelölte meg utódjait. A párisi Havas jelentése szerint Bonar Law csak azzal a feltétellel vállalta el a kormányalakítást, hogy őt választják meg a konzervatívok vezérévé. Különös, hogy Bonar Law munkatársai korábban Chamberlain is emlegetik, aki pedig erős expozé hive Lloyd George-nak. Valószínű, hogy

Balfour lord és Birkenhead lord is résztvesz a Bonar Law kormányában.

A „Deutsche/Allgemeine Zeitung” jelentése szerinti Páris politikai körökben Lloyd George visszalépése nagy aggodalmat keltett. Az általános feltevések az, hogy munkaképes, rendes kerékvágásban haladó angol kormányt csak december elején lehet szíjmolni. Novemberben lesznek ugyanis a választások, amely Angliát nagy politikai harcokká változtatják át.

A választásokon a legnagyobb esélyekkel a munkáspárt vesz részt.

Utána a konzervatív párt és a liberális párt. Nem lehetetlen, hogy a munkáspárt nagy többséggel kerül ki a választásokból, mert az időszaki választásokon is döntő fölényt kerültek ki a munkáspárt jelöltjei. Londoni jelentések szerint a parlament feloszlatását szombaton vagy hétfőn tessék közzé és a választásokat november tizenegyedikére írják ki.

Kennworthy, aki az angol szabadalvú párt Asquith vezetésénél álló szárnyához tartozik, kijelentette, hogy Lloyd George pártja a választásokon kudarcot fog szenvedni. Chesterben mondott beszédében Evans hadügyminiszter kijelentette, hogy az új választásokat a külpolitikai helyzet teszi szükségessé. A hadügyminiszter unionista programmal fog fellépni. Ma már — mondotta Evans — egyetlen angol miniszter sem vehet részt nemzetközi értekezleten azzal a tekintéllyel, amely szükséges ahhoz, hogy Anglia nevében beszélhesen.

Londonból jelentik, Lloyd George megjelölt a királynál és tanácsolta neki, hogy Bonar Law bizza meg a kormányalakításban. Amikor kijött a királytól, a bányamunkások küldöttsége várakozott rá. Lloyd George magához kérette a küldöttséget és így szólott:

— Már nem én vagyok a miniszterelnök.

A Lloyd George-kabinet bukása egész Angliában és Európában mély hatást keltett, moha a lemondásról már hetek óta beszélnek.

Anglia érthető izgalommal néz elébe a közeli heteknek,

amelyek kül- és belpolitikai tekintetben egyaránt meglepetéseket hozhatnak. Ezek a meglepetések aztán döntő módon fogják befolyásolni a választásokat.

Bratianu szabadságra megy

Bomlik a liberális párt. A kormány munkát ígér és fenyegetőzik. A miniszterelnök új liberális kormányt alakít — maga nélkül. Készülődnek a gyulafehérvári kongresszusra

- Az Uj Kelet tudósítójától -

Forr, kavarog a belpolitikai élet: valami változás áll küszöbön. Ezt jelenti az „Adeverul”. A lap szerint a liberális párt kebelében egy negyventagú csoport alakult, amely erőlyesen állástfoglal a kormány ama metodusa ellen, hogy meglepetésképpen kellek elő nem készített törvényjavaslatokat hoz a parlament elé. Ez a csoport már a rendkívüli ülészakon egységesen fog eljárni és a kormányt emiatt kellek kritikában fogja részesíteni.

Ez a hír annál meglepőbb, mert a kormány hivatalosan, a „Viitorul” erősen bizakodóhangon cikkekben sorolja fel, hogy mi mindenre készül a kormány. Holnap összeülnek a kormánytagjai, hogy megállapítsák a parlament rendkívüli ülészakának munkaprogramját. Mindegyik miniszter bemutatja, hogy milyen stádiumban vannak az általa benyújtandó javaslatok, amelyeknek az a rendeltetése, hogy megvalósítsák a pénzügyi, közigazgatási, választójogi, közoktatási, katonai és közegészségügyi reformokat. A legjobb tervezet már kész és csak a minisztertanács jóváhagyására vár és ha ez meglesz,

nyilvánosságra hozzák, hogy a közvélemény megismerje őket. Az alkotmány módosításával kapcsolatos reformokat a rendes ülészak elé terjesztik megvitatásra és szavazásra. Az összes kérs reformok magukban foglalják a regát és a felszabadított területek teljes egységesítését.

A kormány tervei

A rendkívüli ülészakban csak a sürgős jellegű törvényjavaslatokat terjesztik elő. Így például már az első napokban megszavazták a tisztviselők drágasági pótlékának a felemelését, az erre vonatkozó szabályzat a rendes ülészak elé kerül. Amint megígértük, az állami tisztviselők kategóriájába, akiknek felemeljük a fizetését, belevesszük a tanárokat és papokat is. Csak a vasutasok nincsenek benne, mert azoknak csak most adunk emelést, amelyet más tisztviselők nem kapnak. A kamara és szenátus jelenlegi és jövőbeli vitáiból — folytatja a „Viitorul” — lehetőség szerint kiküszöböljük a személyi kérdéseket és olyan vitákat, amelyek nem szolgálják a törvényhozás tiszta munkáját. Nagyon nehéz idők járnak és az ország vezetőinek oly sok a tennivalója, hogy a haszontalan szó-

noklások másra nem volnának alkalmasak, minthogy késleltessék az egységesítés és konszolidáció nagy munkáját, amelyre a megnagyobbodott Romániának oly szüksége van.

Ha az ellenzék képviselői nem is vettek részt a parlament rendkívüli üléseinek megnyitásban, még nem tudni, hogy az ezután következő munkában nem fognak-e résztvenni. A felhivatalos erősen bizakodik, hogy

a parasztpárt képviselői és az averescanus-párt emberei megjelennek a kamarában és a szenátusban,

ha a rendes ülészakot megnyitják. Az egyetlen, amely a rezisztencia álláspontján maradt, az erdélyi antinacionális párt képviselője. Bármikép történjék is és bármit is határoznak az ellenzéki politikai csoportok abban a tekintetben, hogy résztvegyenek-e a parlamentben, vagy sem, annyi bizonyos, hogy a távolmaradókkal szemben alkalmazni fogják a hátszabályokat és az el nem foglalt helyeket be nem töltötteknek fogják nyilvánítani. Azoknak, akik semmit sem dolgoztak, vagy törekedtek ami még jó volt az országban, amikor uralkodni voltak, kötelessége, hogy másokat hagyjanak leg-alább dolgozni.

Bratianu szabadságon

Ezeket mondja reménykedő, de félig fenyegető hangon is Bratianu szöcsöve. „Ez ugyanakkor az „Adeverul” azt a szenzációs értesülést közli, hogy a miniszterelnök általános gyűléseket és ezért Párisba utazik, ahol egy hónapig fog tartózkodni. A lap szerint Bratianu felhasználja ezt az alkalmat a kormányválság és egyúttal a liberális párt krízisének megoldására. Uj liberális kormányt alakítana, amelyben ő nem venne ugyan részt, de az ő felhatalmazásával és támogatásával működne. A miniszterelnök majdnem két hónapig marad szabadságon.

Tárgyalások az ellenzéken

Az ellenzék viszont erősen késül a leszámolásra. Maniu még mindig tárgyal Mihalacheval. Ezzel kapcsolatban azt táviratozzák Bukarestből, hogy a parasztpárt közölte a nemzeti párttal, hogy nincs kifogása az ellen, ha a párt a regátára is kiterjeszti tevékenységét. Kívánják azonban, hogy a nemzeti párt ne tárgyaljon addig más pártokkal, míg a parasztpárttal megkezdett tárgyalásai folynak. A nemzeti párt elfogadta ezt a feltételt.

Gyulafehérvár

Ezekkel a tárgyalásokkal párhuzamosan a nemzeti párt erősen készülődik a gyulafehérvári kongresszusra, amelyre az arad megyei képviselőket nagyrésze már meg is választotta küldötteit. A küldöttválasztás csupán Aradon, Világoson és Kisjenőn nem történt még meg, de ezekben a kerületekben is meglesz a választás még októberben. Arad megyéből összesen 54 küldött megy Gyulafehérvárra, a megye kilenc választókörletében mindenütt hat küldöttet választanak. A küldötteken kívül elmegy a gyűlésre a megye négy nemzetipárti képviselője és a nagyválasztmány valamennyi tagja. A gyűlés napját a központi megbeszélés sem állapította meg, de mint hírlik, a gyulafehérvári gyűlést okvetlen megtartják november első felében.

Ötven betörést követett el egy tizenhároméves kislány

A gyermek megrontóit letartóztatták

Az Uj Kelet tudósítójától

Nem mindennapi bünsorozatnak jutott nyomába a kolozsvári rendőrség. A bűnös egy tizenhároméves kislány, aki egy év alatt végiglopkodta Kolozsvár házait egy lelkiismeretlen kerítőné bujtogatására, aki morfiommal elaltatta a szerencsétlen gyermeket és kifosztotta. Hosszavetlegek számítás szerint legalább egymillió lei értékű aranyeműt, ékszert és értéktárgyat lopott össze a kislány, aki most szépegő megbánással várja, hogy a fiatalokurak börtönébe zárják.

Egy kislány volt a tettes

Október tizenharmadikán történt, hogy dr. Scheitz Vilmos orvos Deák Ferenc-utca 20. sz. lakásába fényes nappal betörték és egy százezer lei értékű fülbevalót loptak el. A szanta bostorkányos észrevetlenséggel történt betörésről az orvos jelentést tett az első kerületi rendőrkapitányságon, ahol Diosan detektívot bírták meg a nyomozással. A detektív kihallgatta a ház lakóit, akik között akadtak, akiket a délutáni órákban megzavított egy szegényesen öltözött kislány és valami Badarné nevű asszony után tudakozódott. De mert a szemleírás nem volt pontos, a detektív két napi munkája eredménytelen maradt.

Csót és Fodor csoportveszték ekkor arra a feltevése jutottak, hogy a tettes csak az a leánygyermek lehet, aki többiben volt már rendőrkézen hasonló büncselekmények miatt. Ezen a nyomon elindulva rátaláltak a tizenhároméves V. Margitára, aki Gyenge Erzsébet óvónőnél, nevelőnőjénél lakott a Kötő-utca 2. szám alatt. A kislányt előállították a kapitányságon és a kereszt-kérdések nyomása alatt a kis Margit beismerte, hogy a brilliáns fülbevalót tényleg ő lopta el Scheitz-éktől és a Buzs-utca 9. szám alatti ház pincéjébe a falába rejtette homok közé. A detektívek meg is találták az ékszer és visszaadták tulajdonosának.

Magyarországba akart szökni

A koronázási ünnepségek alatt a nyomozás szünetelt, de azok elmúltával újból vállaltára fogták V. Margitot: mondja el, hová és mikor tört be s mit loptott össze egy év

alatt. A kislány, arra való hivatkozással, hogy anyja Budapesten lakik, csak úgy volt hajlandó vallani, ha futni hagyják. Csót és Diosan közösen megállapodtak, hogy teljesítik a fiatal bűnös kívánságát, mire a kislány néhány esetet tényleg beismert. Csót detektív megkereste a Magyarországra szóló utlevelet és tizennyolcadikán, este félhatkor találkoztak a kislánnyal a Kötő-utca-ban. Átadta neki a pasaportot és ötszáz leit utiköltségre. De ugyanekkor — a terv szerint — ott termett Diosan detektív és mindkettőjüket letartóztatta, mintha Csót összejárt volna a gyerekekkel.

Óvónő, aki lopásra tanít

A kis Margitot bevitték a Calea Victoriei 42 alatt levő központi rendőrségre, ahonnan egy órizenen pillanatokban megszökött. De nem volt szerencsésje, mert Diosan nemsokára rátalált és visszavitte a kapitányságra. Bevallotta, hogy egy Moskovics Izák nevű embernek eladott három nyakendőt tít brilliánsokkal, egy aranyláncot és aranyérmét. Ezek a tárgyak a legutóbbi besurranásából származnak, a Széchenyi téren lopta s nevelőnőjének, Gyenge Erzsébet óvónőnek adta át. Ez értékesítette.

A detektívek az óvónő lakására mentek és a tüzetes házkutatás során az adatokkal bővítette a nyomozás adatait. Különböző helyekre rejtve sok himzett fehérneműt, ruhát, egy smaragdgyűrűt, egy platina gyűrűt és egy aranyláncot tört aranyat találtak, amely gyűrűkből és fülbevalókból, láncokból és karperecekből származott. Az asszony beismerte, hogy a lopott ékszerek javarészt előbb összetörték, hogy fel ne lehessen őket ismerni s így adtak tul rajta. Egyes tárgyakat azonban egészenekben értékesítettek, így például egy ezüstórát, amelyet a kislány a Majális-utca 12. számú házból, valószínűleg az angol konzulátustól loptott el. Eladott egy aranyórát is két brilliánsal, amelyet a detektívek az ezüstórával együtt meg is találtak az óvónő egyik ismerősénél, akinek a nevét a rendőrség nem akarja közölni, mert valószínűleg jöhizemlően vásárolta meg.

A morfiomos asszony

Gyenge Erzsébet a rendőrség bűnügyi osztályára került, ahol folytatták a szerencsétlen gyermek kihallgatását. V. Margit elmondta, hogy egy évvel ezelőtt megismerkedett a Széchenyi tér 40. alatt lakó Frank Rózával, aki a Babos-palota pincészkájában éjjeli szállást szokott adni Kolozsvár gyanus egyéneinek. Az asszony ellen már több ízben jelentést tettek, hogy titkos találkahelyet tart és kerítésrel is foglalkozik. Frank Róza kedveskedve fogadta a kislányt és kitanította, hogy kell lopni.

— Bámégy a hátsó s megkérdezted, nincs e ottan Badarné. Azalatt szóténezel és ami kezdetgyébe esik, magaddal viszed.

A gyerek már úgy odaszokott a gyanus társaságba, hogy szót fogadott „Frank néni”-nek és ezzel a trükkkel egy év alatt több, mint ötven betörést követett el. Minden sikerült besurranás után felkereste Frank Rózát, aki szívélyesen megbéreltette. V. Margit határozottan kijelentette, hogy több ízben elalult evés közben és amikor felébredt, a zsebei ki voltak ürítve. Ezt a vallomást támogatja az a tény is, hogy négy kloroformos fiolát és morfiomos füvegét találtak a kislánnyal, amikor megmozdították. A kis Margit bevallotta, hogy az altatószereket egy dobozból vette ki, amelyet meg is találtak Frank Róza szekrényében. A dobozból, amelyben hat fiolának van helye, az egyik füvegőke hiányzott, ami szinte kétségtelenül azt bizonyítja, hogy az asszony kábítószerral manipulált. Kifosztotta a gyereket és — amint a rendőrség joggal gyanítja — prostitúcióra használta fel. Maga a szerencsétlenné tett kislány is emlékszik rá, hogy Frank Róza egy hosszú aranyláncot, egy aranykarkötőt és más lopott holmit vett el tőle, mikor egy ízben elalult az asztalnál.

Frank Róza tagad

Frank Róza állellenben lakó szomszédja, Csarnátoni Józsefné és más tanuk is állítják, hogy véletlenül jelen voltak, amikor V. Margit evés közben hirtelen elaludt és csak az után tért magához. A kislány akkor elmondta, hogy álma nagyon kedves volt és kábultságról panaszkodott. A gyerek és a tanuk vallomása ellenére Frank Róza azt jelentette ki a rendőrségen, hogy mindezekből egy szó sem igaz és hogy ezelőtt soha nem is látta V. Margitot.

A nyomozás még nem fejeződött be. A kislányt, aki sirva követeli, hogy eresszék haza, most elvették azokra a helyekre, ahová betört, mert így akarja a rendőrség megtámasztani a lopott holmi gardáit és újabb adatokat szerezni a két lelkiismeretlen asszony ellen, akiket valószínűleg még ma átkísérnek az ügyészség fogházába.

Kölcsönkért koporsó. Berlinből jelentik: A német szegénység a földöntúli életre is elkészíti a német embert. Mig 6', egyre verekszik korgó gyomrával, amelyet állapításkokkal kell megtöltenie. Nincs már jegyrendszerséhol, de a jegyrendszernél is súlyosabb jegyek azok a bankjegyek, amelyekel kenyérért, hústért, fűszékért kell fizetni. Drága az élet, drága a halál is. A temetkezési vállalatok napról-napra emelik tarifájukat. Még az jótól, aki jó valuta mellett tudott meghalni. Mert most már a valuta leromlásával a fekete kocsi, a koporsó, semmi pénzrel sem lehet megfizetni. A deszka ára felment, a koporsó megdrágult: nagyuri luxus festett deszkák között költözni a tulvilágra. Kinek telik ma már Berlinben hamissítatlan koporsó. Talán néhány milliomosnak és nyugurnak, akik a földi életben is megszokták a kényelmet, kényelmesen akarnak pihenni a föld alatt is. De a nép, e nép már csak úgy vonul a föld alá, ahogy az isten megteremtette. Bizony aelőtt jól felöltözötték, nehéz tölgyfakoporsóba zárták. Ma azonban: kölcsönkért koporsóban vonul a sírjára, ott megfosztják az utolsó ut minden díszétől és siralmas szegénységben adják át a földnek. Nem legenda: valóság. Berlinben a temetkezési vállalatok koporsó-kölcsönző osztályt létesítettek. Berbe adják a koporsót a temetés napjára, aztán visszavevük, aztán ismét berbe adják. A takarékos németek hamar megszokták ezt a változást és ez a kereskedelmi ág is annyira virágzik már, mint a frakk-kölcsönző. Szegény Berlin: eddig úgy élt, mint a kulya, de meghalt, mint a — hó. Most már a halálba is úgy költözik, rongyokban és koporsó nélkül, mint a koldus.

Harcra készülnek a komitások a fascisták ellen. Belgrádból jelentik: A jugoszláv nemzeti szövetség és a szerb komitások elhatározták, hogy mozgósítják az összes nacionalista szervezeteket az olasz fascisták ellen. Az olasz fascisták ugyanis demarkációs-nélis vonal mentén folytatják akciójukat. Eddig 16.000 f. scistát és legionáriust koncentráltak a jugoszláv határ különböző pontjain.

Szent Eliz

Egy modern leány regénye

Irta Szabó Imre

Barokk, nyugalmas, fehér szoba csipkékkel. A képek nem színházokkal kellettek magukat, valóságos öklöbe feszült vádakat káromkodtak. A tájképek is újat kerestek: a legújabbje vihart mutatott vagy tragédiás feltételeket. Az aranyozott íróasztalon arany-metszésű apró, francia kötetek mellett bőrhátú, testes művek heverték föllapozva. Szeretnéssel jegyzetek.

Fiatalkorú leány borult az asztal fölé. Keskeny, hosszú papírlapra gondosan kikerekített betűkből egyenes sorokat rótt. Ha szünetelt, az ajkát harapdálta és gömbölyű, fehér ujjait eszelősen táncoltatta a nyitott könyveken.

Valaki az ajtón kopogott.

Össze, szakállas, vállas férfi lépett be.

— Eliz, beszélni szeretnék veled!

A leány megrendült. Fekete szemét nyugtalanul róttá végig apja megilletődött arcán.

— De épen most, apa — ellenkezett szelid méltatlankodással — most, amikor munkálásban égek!

Udvarias türelmetlenséggel válaszolt Eliz spja:

— Nem lehet fontosabb dolgod, mint amit épen most akarok megtárgyalni veled, gyermekem.

Ritkán történt, Eliz nem is emlékezett vissza, hogy apja ezt a becsúsz

szót „gyermekem” mikor használta. A hangja remegett, amikor kiejtette.

Az öreg ur egy világos brokát-tal párnázott karosszékbe ereszkedett.

— Olyan elhatározások előtt állok — és szava ünnepélyességbe mesterkedett — olyant kell közölnöm veled, ami a te sorsodat is eldönti.

— Sejttem, — szólt a leány.

Megáhos vonta apja kezét és megindultan ószokt tapasztott rá.

— Gyermekem — folytatta és erőlködött, hogy önkélsba ne vesszen a hangja — ez itt, amit ezek megcsináltak, nem az én világom és nem lehet a te ideálad sem. Soha anyi fozztogatás nem volt, annyi komisszág és igazságtalanság a rend idejében, mint most a forradalom után. Hidd el, nem a kitüntetésimert sajnálom és az udvari tanácsosságomat. Tudhatod, nem kerestem őket, az ölembé hullottak.

Boltozfutból a tis körmömmel kapartam ide föl magam; a dolgozók társadalmában is első helyre juthatok. Erőm és képességeim teljében vagyok.

Eliz megalázkodásnak vette spja önvallomását.

— Apus, nagyon kérek apus, beszélj keményebben és parancsolóbban. Ha más világom is van, a lányod vagyok.

— Er az, hogy más világod van. Szeretném, ha eszentul egy világúletet vállalnánk.

A leány elfogódottan mosolygott.

— Érveid erejétől és agitáción képességtől függ.

— Mindig a munka embere voltam, nem az okoskodások és elmékedéseké. Amit összegyűjtöttem...

Eliz kibevágott!

— Azt hiszem, apus, ha ezen a csapáson folyatod, nehesen egyenletjük össze a főfogásainkat. A mosónők többet dolgoztak mint te, a professzoraim akiket hozsám járattál, többet gondolkoznak mint te, a művészek, akiknek a műterméit látogatom, nemszebbet termelnek, mint az, ami iróidőből kikerül. Pedig ők kárikakenyéren szenvedtek, amikor mi estélyeket adtunk.

Az öreg összeszorította ölében a két kezét; bejussa megánda.

Eliz megaláto.

— Tudom, egy sóhajjal ellenvetésed lesz. Miért járattad hozsám a tudósokat, miért tenitattál fenten! Látod, a ti gondolkodástok belső ellentmondása er, amibe belp fog pusszolni az osztály, amelybe a konjunktúra meg a faji szivészód és az eszed fölendítettek.

A leány hangja perlekedő leit. A hang az spából is kikényszerítette a vitát.

— Bizonyos, hogy a te neveltetésed nem az én lelkiismeretemet terheli. Éa szongorát és nyelveket számtam neked, de anyád bevit művésztányákra, mert grófok közé nem vithetett. A szellemi arisztokrácia a gyűlévés proletriátus makacságát és öklös bölcseségét ajándékozta nekéd. Szellemi arisztokrácia! Humboldt és Göthe is így gondolt!

Gunyos, önmarcangoló nevetésbe fulladt a beszéde.

Eliz —] er már nem illet finom nőieségéhez — egy éltos professor parancsoló komolyságával az íróasztalra csapott.

— Én tudományos munkát végzek és nem költeményekből és rőpiratokból szersem a meggyőződésemet!

Halk kopogás. Az üvegajtó előtt Eliz anyja jelent meg.

Hosszú, barna arcú apró rovatkák hazogatták keresztül-karul. Fáradt szeméből a ravaszság villant, jobb kezében idegesen porgette lornyétjét. Erőszakult nyugalma és kőmikózan merev fejttartása nem tudták elkendőzni a gettó fojtottságát.

Meglátásoit, hogy elkéave futott be a társaságba.

Elizt feltűré indulatai között lepte meg az anyai látogatás.

— Szeretném, ha magunkra hagynál, mama — szólt anélkül, hogy felállott volna.

Az asszony gögősen, mint makrancos gyermek, fölvtáta a fejét. Nem sportról vagy színhárról, élebevérgő elhatározásáról volt szó, itt rem kellett arisztokrata módon alakoskodnia: velcsületelt és visszazokott gesztusokkal beszélgetett.

Felűrt a gát.

Előbb kinyitotta az ajtót, ürgessemaivel vizsgálta, nincs-e oeléd a közelben.

Szemüvegét a szőnyeges diványra

Ujabb család bizotts

A báro

Arad, o báz egy kovácsa rév man-csala bennünket, ari tizeany mondotta e léának e mindart, e rént és ne felháborodó dásunkra, j ilyen dolo a fejével: ember, az kényserül zsokat vé anyósát k teljesen bé levő egye háléeses té bel faluba tek az ar dáját már lyezni, sz másutt he badgál, ez és elvégre egy lelkiis nik, jogos mindea embernek varta a sz állépett a jába, az a el tudott-e szélni erőf meg az egy

Mégis e sulyveszte ballatlanul Tessék ca sulyos adato

— A N bái voltak. Ennek az e mény volt roony alst előre leheté nem bírja mást növel pénstár I. hatalmas szobája. M

csapta, szék leányvási.

Nem megpuksd fogod adni beszámolás

Eliz apj erőlyesen e kedvűségge

A leány mal nézeti gyűlöletől, mel üvege gyuladása t ben lehetett talta:

— A

arra gondo én fiatalisá hogy spád maradjon: roskadt os lenni, hogy viseltetek, ban eltöltő akartam, h járj, mint e éjjelseid, mi anyám nyő nyasítottak zatot — m ből egyzse gyen elő nyomer elő

Viz utá s pohár tá kedtségé!

„Akinek nem tetszik, költözzön ki“

Ujabb terhelő adatok az aradi báró Neumann-család ellen. Soha nem javították. Az építészeti bizottság elrendelte a kiürítést, de ezt nem hozták a lakók tudomására

A báró összevásároltatta a tegnapi Uj Keleteket

— Az Uj Kelet

Arad, október 17. A Neumann-ház egy volt lakója, akinek, fozlakozása révén, hírusa van a Neumann-családdal és aki ezért arra kéri bennünket, hallgassuk el a nevét, de aki tizenegyle tetszert kutyanyelven mondotta el a Neumann-ház összeomlásának egész történetét, valamint mindazt, ami az összeomlás óta történt és nem történt és aki, többzöri felhőborodott és elamuló kérdésekre dásunkra, hogy, csakugyan, igaz ez, ilyen dolog is létezhet, csak intett a fejével: igaz, igaz, mondom, ez az ember, az összeomlás folytán, arra kényszerült, hogy egész átosportosításokat végezzen csaláji életén, az anyósát kiköltöztette egy valamilyen helyesen békés és bántalan utcában lévő egyetlen szobájából, ebben a hűléses télvi időben, egy környékbeli faluba, ő és a felesége beköltöztek az anyósa szobájába, de az irodáját már nem tudta ugyanott elhelyezni, szerencsére annak kapott másutt helyet, most innen oda szaldgál, az órákat vesz el az idejéből és elvégre ez az egész hanyattlás egy lelkiismeretlenség folytán történt, jogosan ideges és konsternált minden Neumann-lakó, ennek az embernek is az egész életét megzavarta a szerencsétlenség, eddig csak állépett a hálósobájából az irodájába, az anyósa is ki tudja hol van, el tudott-e helyezkedni, könnyű beszélni erről a dologról, öreg asszony, még az egészségére is mehet.

Mégis ez a lakó, ebben az egyensúlyvesztett kedélyállapotában is, hallatlanul imponálóan tárgyilagos. Tassék csak meghallgatni miocsa súlyos adatokat mond:

— A Neumann-háznak építési hibái voltak. Különösen az előréssben. Ennek az egyik sarkán toronyépítmény volt, négy vastraveressel a torony alatt, a torony is nehéz volt, előre lehetett látni: az alapépítmény nem bírja el ezt a terhet. A nyomást növelte az Áradmegyei Takarékpénztár I. emeleten elhelyezett sok hatalmas páncélszekrénye és páncélszobája. Már évekkel ezelőtt az épít-

csaple, székét húzott és leült szembe a lányával.

— Nem hagyjak magatokra, ha megpukszok, akkor sem. Most nem fogod adni nekem a művésznőt. Most beszámolás következik!

Elis apja mákor hasonló viharokat erőlyesen elhárított, euttal szóltan egykedvűséggel várta a bekövetkezőket.

A leány magába harapott fájdalommal nézett anyjára, aki vonaglott a gyökölettől, üregükbe süppedt apró szemmel üvegezen előretoláskodtak: vörös gyulladás tüelt pillái alól. Gyors ütemben lihegett. Amikor lecsillapodott, folytatta:

— A világon sem voltál és már arra gondoltam, hogy megmentelek az én fiátságom sorsától. Nem túrtam, hogy apád szatócokdó becsületlen maradjon: negyvenéves korában összerokadt családaps. Gazdag akartam lenni, hogy neked, akit szívem alatt viseltelek, szabad levegőn és tisztaságban eltöltött fiátságod legyen. Nem akartam, hogy viselt ruháért házakba járj, mint egykor én, hogy ne legyenek éjjeleid, mint nekem, akit testvéreim és anyám nyögése ébren tartottak és fonylyasztottak. Lakább bőrtönt és gyalasztot — mondtam apádnak. A tömlőből egyszer kikerül az ember, a szöggyen elől más városba mehet. Csak a nyomer elől nincs menekvés.

Víz után nyult és mohón lehajította a pohár tartalmát. A víz elmozta rekedtségét; szaporábban beszélni lehetett.

(Folytatjuk.)

let esen a részén lévő lakásaiban és a banképtelen nagytermében is repedések keletkeztek a falakban. A bank hivatalnokai és főleg özv. Nagy Farkasné, aki a második emeleten lakik,

ismételten figyelmeztették erre Neumannékat, de ők soha nem javítottak semmit.

Néhány hónappal az összeomlást megelőzőleg a repedések olyan nagyok lettek, hogy kézenfekvő volt a katasztrófa bekövetkezése. A lakók ujra, többiben, jelentették a tulajdonosoknak, hogy a helyzet tarthatatlan, de Neumannék mindannyiszor ezt a lakónikus választ adták:

„Akinek nem tetszik, költözzön ki!“

A veszélyesített sarok földszintjén volt a Berta testvérek vaskereskedőség üzle. A cég főnökei sokszor mentek ezért Neumannékhoz és kérték őket, csináljanak valamit, mert a ház összedől. Nekik is azt választották:

„Nem muszáj továbbra is ottmaradniuk, joguk van hozzá, hogy kiköltözzenek.“

A pincében, az egész épület alatt, az év több hónapjában talajviz szokott összegyűlni, ami a falszakalólról ásta alá. A lakók emiatt is folyton panaszkodtak, de mindankor csak e ste-reotip feleletet kapták: „Nem muszáj ottlakni... akinek nem tetszik... kiköltözhét.“ Amikor már nagy volt a veszély (ez év szeptemberben) és a repedések annyira megnagyobbodtak, hogy a falakon keresztül lehetett látni az utcára, hogy a téglák között látni lehetett az utcai világosságot, a háztulajdonosok végre jelentési teittek a városi mérnöki hivatalnak. Harom héttel az összeomlás előtt Freund mérnök vezetésével bizottság szállt ki a helyszínre, azonban a vizsgálat eredménye az volt, hogy a házban való lakást nem tartották veszélyesnek. Az ezután következő három hét formáságok között telt el. A bárócsalád emiatt az idő alatt sem javítottak semmit az épületen. A katasztrófa napján, délelőtt, ismét kiszállt a bizottság. Most már Herling Gyula főmérnök vezetője. A bizottság megvizsgálta a kupolacsaple, székét húzott és leült szembe a lányával.

ki kell üríteni, a lakókat, azonnal ki kell lakoltatni, a kupolát és a vastraverceket pedig rögtön el kell távolítani,

hogy ezáltal az épületnek eaz a részét tehermentesítsék. A bizottság ezt délelőtt tizenegy és tizenkét óra között állapította meg. Azután déli lett és amikor a bizottság le akart menni a Berta testvérek fizetébe, hogy ott a szemlét folytassa, (ebben az üzletben volt az a főpillér, amelyen az egész sarokrész állott), ez az üzlet már be volt zárva és a bizottság tagjai elmentek ebédelni. De abban állapodtak meg, hogy a szemlét délután négy órakor folytatják. A megbeszélés időben a bizottság tagjai csakugyan ujból megjelentek a helyszínen, beazentek a vaskereskedésbe, lebontatták a főpillér dezakvázát és megállapították, hogy

óriási repedés szell ketté a pillért és hogy ez az épületrész minden pillanatban leszakadhat.

A bizottság erre elrendelte, hogy a veszélyesített épületrészi sürgősen alá kell támasztani.

A bizottságban résztvevő Vandra-csek Ferenc, a háztulajdonosok építész is, aki azonnal elszalasztotta embereit a szükséges fákért, építési anyagokért és kocsikon, lóhalálban hozták az anyagokat a házhoz. Ekkor már egynegyed nyolc volt. Az emberek be akarták vinni a gerendákat a vasúzletbe, hogy a kettéharsadt főpillért alátámaszák. Kinyitották az üzletsajtót, de még alig léptek be a vállukon a támasztékokkal, amikor iszonyatos ijedtséggel vették észre, hogy

az egész sarokrész inogni kezd és a falakról vakolat hull alá.

Az emberek ledobták a gerendákat a vállukról és menekültek. A ház közeléből is, az utcákon, mindenki menekült. Csak a lakókra nem gondolt senki. A lakókat a bizottság súlyos megállapításairól senki nem értesítette. Senki. Csak maga a Neumann-ház szólt fel hozzájuk, borzalmas dühöregéssel, amikor összeomlott.

Aki ezeket a rémségeket elbeszélte, itt egy kis pihenő: tartott. Azután folytatta:

— A második emeleten özeveg Nagy Farkasné és Henry Haralamb lakott. Nagyné nem volt otthon. Haralambék azonban beaz voltak a sarokszobában. Az ő szerencsésük az volt, hogy Haralamb morajlást hallott a falban és erre rögtön kiszaladtak a lépcsőházba. Mire kiértek, melletük már zuhant alá a lakásuk. Nem sokára, az összeomlás után, a házban tűz tört ki. Ennek az volt az oka, hogy

a villamosvezetékeket nem vágta el és rövidzárlat keletkezett.

Amikor az összeomlás történt, Varga és Rosenfeld műszerészek, akik a házban laktak, figyelmeztették a hatóságok közvegeket, vágják el a villanydrótokat, mert tűz ütött ki. De a hatóságok közvegek

nem engedték meg a vezetékek elvágását.

A tűz rögtön az összeomlásnál keletkezhetett, este egynegyedtízig lapangott és szerencsétlenségre csak akkor vették észre, amikor az összeomláshoz kiradélt tűzoltók már elvonultak. Tíz-tizenöt perc telt bele, amig ujra értesítették őket és visszajajítottak. A tűzoltók hozzáfogtak az oltáshoz. Regati szokás szerint Ghitacu helyettes ügyész rendelkezett és míg a tűzoltóparancsnok a két oldalasárnyhos rendelte a gépeket, az ügyész elparancsolta azokat onnan és kényszeríteni akarta a parancsnokot, hogy az oltást máshelyütt kezdje.

Különben — kiáltott rá — lelovi!

A tűzoltóparancsnok erre kijelentette, hogy ha beavatkoznak a dolgába, nem csinál semmit. Ez az incidens rendkívül késlette az oltást. Csak amikor Robu polgármester megékeztet és figyelmeztette az ügyészt, hogy a városi szabályok értelmében kizárólag a tűzoltóparancsnokot illeti meg az intézkedés joga, lehetett az oltást megfelelő tempóban folytatni.

Informátorunk ezután arról beszélt, mi történt az összeomlás óta: — Eltakarították a romokat és mindenkit kilakoltattak. Negyvenkilenc család máról-holnapra hajléktalanná lett.

Önkéntelenül közbe kellett vetnem:

— És mivel siettek a háztulajdonosok a lakók segítségére?

— Mivel?... Az egyik hajléktalanná lett család két szobát kért ideiglenesen báró Neumann Károly lakásából. (A báró másodmagával tizenöt szobát lakik a Dacia-kávéház felett!) Erre Neumann addig járt a lakáshivatalhoz, amig

végzést nem adtak neki arról, hogy az ő lakásából egyetlenegy szobát sem szabad elvenni.

A lakók, akik az összeomlás óta kávéházakban, szállodákban, fürdőkben töltötték az éjszakákat, ezután küldöttségben mentek dr. Marcus Mihály prefektushoz, aki kijelentette,

hogy a katasztrófa mélyen megrendítette és legfontosabb kötelességének tartja, hogy mint az állam reprezentánsa, a szerencsétlenül járt lakókon segítsen.

„Mindenkét el fogok helyezni, — mondotta a prefektus — akár törvényes, akár törvénytelen uton. Az önök szerencsétlensége van olyan nagy, hogy el lehet tekinteni a törvényes formáságotól.“

A bárók azonban, akiknek legelső sorban kötelességük lett volna, hogy a lakókat elhelyezzék, nem teittek ebben az irányban egy lépést sem. Mindenkinek azt mondták, nincs hely náluk. Itt meg kell jegyezmem, hogy amikor egy francia vagy egy román tábornok jött Aradra,

Neumannék voltak mindig az elsők, akik számukra négy-ötzobás lakosztályt ajánlottak fel.

A saját lakóiknak, akiket ők döntöttek szerencsétlenségbe, egyetlenegy szobát sem akartak adni. Így ezek a szerencsétlen emberek arra kécsyszerültek, hogy rokonukhoz, ismerősökhez forduljanak, akik az első napokban adtak is nekik helyet. Amikor azonban egy-két hét eltelt, akkor a rokonok és az ismerősök értésére adták a szerencsétleneknek, hogy a náluk való lakás nem lehet állandó, vagyis, szép szavakkal, kitessékelték őket. Néhány hajléktalan a lakáshivatal által kapott lakást. Aradon azonban nagy lakáshiány van és csak nagy lélelépési díjak árán lehet lakáshoz jutni. A lakáshivatal kiutalásai, legtöbb esetben, nem értek semmit. Az egyik hajléktalannak, Cs. Endes Dánielnek, az „Aradi Híradó“ volt szerkesztőjének dr. Somló ügyvédnél utaltak ki kétszobás lakást. Amikor azonban be akart költözni,

Somlóék ezt nem engedték meg.

Többen kaptak ilyenképen bont, de mindentűt volt valami akadály. Az egyik lakó harmincezer lei lélelépési díjat fizetett egy négyszobás lakásért. Egy másik lakó külvárosi kétszobás lakásért fizetett tizenötezer leit, kettő pedig tíz, illetve ötezer leiert kaptak lakást. Eddig csak egy hajléktalannak, Kohn Vilmos szobafestőnek (hat gyermeke van) sikerült lélelépési díj nélkül a külvárosban egy szoba-konyhát kapnia, ez azonban egészségtelen és sötét. Egy hónap telt el az összeomlás óta és

a negyvenkilenc hajléktalan családl közül csak tizenegy jutott lakáshoz.

A többiek lótnai-futnak és nyomorognak. A lakáshivatalban minden nap lehet talákozni négy-öt Neumann-lakóval...

Ezzel még nincsen befejezve. Informátorunk csak lélegzetet vesz. Engedje meg az olvasó, hogy mi is letegyünk egy percre a tollat. Idegekre megy ez a sok lelkiismeretlenség. Holnap azután el fogjuk mondani, hogyan képzeli el Neumann Károly ennek az egész botrányos ügynek az elintézését. b. a.

Lapzártakor kapjuk a következő téviratot Aradról: uj kelet szerkesztősege cluj

lapokat teg összevásároltatta azonnal meg sok peldanyt reporterrel kueldjenek aláírás

Sammi kétség, a cég nem lehet más, mint a kitűnő Neumann-cég. Uglátszik a báró ur ezt a módszert találja célravezetőnek. Megvásárolni, összevásárolni...

KÖZPONTI TÉLIKERT
 MYRIAM BARKA, és TEDDY az
 „OPIUM-TANGO“ keleti táncduett és az új sláger-műsor!
 Kezdeté este 9-kor. Lloyd 1014

HIREK

— Egy modern leány regénye. „Szent Eliza” címmel tárcarovatunkban ma megkezdjük Szabó Imre egyik hosszabb elbeszélésének közzétételét. Az elbeszélés eseménye és levegője a háborút közvetlenül követő forradalmi időkbeli való. A sok külső átalakulás mellett, ami e napok és hónapok alatt államiságban, csoportok és tömegek érvényesülésében és fölszabadításában történt, voltak nagy belső erjedések is — egyesekben. Ilyen egyén Eliza, az önérejből megtekintélyesedett zsidó egyetlen gyermeke. Tudatalatti ösztönöséggel fejlődik zsidóvá ez a leány, aki soha áthessonulni más nemzetiséghez nem tudott. Internacionális muma emberi érzés és amikor egyensúlyát keresi, érzé, hogy előbb a néphez való utat kell megkeresnie. Eliza szerepe a zsidó asszony fájdalom, tisztia tüzeből táplálkoszik, szenvedése több egy asszony szenvedésénél, a próféta szentsége lobog benne.

— Koronázásra készülnek Doornban. Doorn tudvalevőleg Hollandiában van. De nem a holland királyt koronázzák ott, a királyt már régen megkoronázták. Mégis királyt koronázására készül a híres Doorn városka. A svájci francia lapok írják, hogy a napokban tizenkét nehéz és titokzatos láda érkezett a csöndes városkába, ahol az egykor garáda nagy császár, második Vilmos készült boldog házaságra. Vajon mik lehetnek a ládákban? Sokoldalú ember a császár: nagy művészbárát, senetudó, tollforgató. Nem könyveket, nem is veszedelmes összeküvés iratit, nem is titkos hadiszereket hozatott el magához a megszelídített oroszán, hanem — ó hiúságok hiúsága! — legfényesebb egyenruháit, amelyek dicőseges uralkodásából egyedül maradtak meg neki. És még valamit: finom tokban, bársonyba plántálva, valóságos aranykoronát. A porosz királyi koronát, amely egykor az elhunyt császárnő fejét díszítette. Mi szüksége ugyan a császárnak remekességében az arany koronára? Az a szükség, hogy új hitvesét, Hermina hercegnőt koronázza meg majd esküvője napján. Mert Vilmos császár már megszokta, hogy csak koronás nőket vess el feleségül. Régi házi szokás Vilmos császárnál, nem mondana le a széles világról se róla. Legyen öröme: a német birodalom kiengedte a sok cifra uniformist, a koronát is, viseljük egészséggel életük fogytáig — Doorn városában. — Az oroszországi menyasszonya minap nyilatkozott császári uráról. Ugy történt, hogy Sziléziában lezuhant egy repülőgép és épen Carolath Hermina hercegnő kéréjébe esett. A gép utasai között volt egy amerikai újságíró, akinek semmi baja nem esett, azt szerencséje volt, mert a császár araja közelébe jutott. Felhasználta az alkalmat és meginterjúvolta a császári menyasszonyt.

— Keveset mondhatok köztendő házasságunkról, — kezdte a hercegnő. — A császár és köztötem már régóta jó a barátság. Pajtások voltunk leánykorom óta. És azóta, hogy mindketten szerencsétlenül letünk, még mélysebbe a megértés köztötem.

Az újságíró cikében megírja, hogy a hercegnő szobájában ott látta az ex-császár legújabb fotográfiáját. A császár beajánrt visel újból, de őszül az arakállát már borotváltatja. A hercegnő csinos asszony, alig látunk többnek harmincnél és öt gyermeke van. Nemsokára Doornba megy, ahol már várja vitázi egyenruhában a császár és a császári exkorona.

— A cseh-magyar gazdasági tárgyalások nem ígérnek eredményeket. Budapestról jelentik: Politikai körök nem fűznek nagy reményeket a cseh-magyar gazdasági tárgyalások sikeréhez. A cseh-magyar viszony tisztázásához még nagyon sok politikai kérdést kell rendezni. És addig, amíg ezek a politikai kérdések elintéztve nincsenek, nem lehet érdemlegesen gazdasági kérdésekről sikeres tanácskozásokat folytatni.

A román koronázás a magyar parlamentben

A szocialisták attakja a kormány ellen a drágaság miatt

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Budapest, október 20. Bethlen miniszterelnök minden erőfeszítése dacára össze kellett hívni mára a magyar nemzetgyűlést. Még az egységes párt tegnap esti értekezletén Bethlen miniszterelnök rámutatott arra, hogy a liberális blokk nem jelölte meg pontosan az okokat a Ház összehívására. Egyelőre tudjuk, — mondotta — hogy első sorban a drágasággal foglalkoznak, de bizonyára sor kerül a mellékkormányokról szóló olyan dolgokra,

amelyekkel a közvélemény nyugalomát fel lehet zaklatni. Bethlen ezért magához kéréte a szocialista párt veséreit, nyilatkozzanak, vajjon a drágaság kérdésében van-e valamilyen különösebb fontosságú proposíciójuk, amelyet az esetben hajlandó honorálni, ha a Ház összehívása azért történik, hogy ezzel demonstráljanak a drágaság nehéz problémája mellett; de ha az összehívás csak magáért az összehívásért történik, az egészen csak politikai célokkal jellege van, akkor a maga részéről ellensz a összehívást. A megjelent szocialista képviselők úgy nyilatkoztak, hogy

minden feltétel nélkül ragaszkodnak a parlament összehívásához.

Erre Bethlen kijelentette, hogy ezek után a maga részéről a Ház elnapolását fogja indítványozni a kormányzónak. Kijelenti, hogy a polgári párt kívánságai dolgában nincs tájékozva. A drágaság kérdésében a kormány mindent megtesz, amit megtehet, de ez olyan súlyos probléma, amelyet varázsszerrel nem lehet megoldani. Javasolja, hogy a párt tartsa fenn a Ház összehívásával szembeni határozatát, mert a kormányzat szükség van időre, hogy előkészíthesse az ősi ülészakra a törvényjavaslatokat. Szerinte természetes, hogy a kormánypart nem enged magának munkarendet diktálni a kisebbségtől. Az értekezlet elfogadta a miniszterelnök javaslatát.

A kormánypart határozata ellenére mégis

— A kolozsvári sakkverseny második fordulójára nagy érdeklődés mellett folyt le. Mendelszohn királycsalékban könnyen győzött Ungur ellen, gróf Logothetti heves királycsaléknyi támadással megmatolta Szenkovicot, Schnittlander Darvasit kényeszerítette kapitulációra, Paneth pedig Kirner ellen győzött. Bessiu is újból nyert egységhez jutott, ezúttal Hercekhóval szemben. Marinczer Rothstein felett győzött, míg Dragoş Pompej erőteljes gyalogtámadással Somogyit verte meg. A nap legérdekesebb játémszája a dr. Tamásy-Koppándi párti izgalmas küzdelem után remissel végződött. A versenyt ma folytatják.

— Nem dolgozik a torpedógyár. Fiumében még dékeidőben angol pánczen létesült a híres Withead-féle torpedógyár. A háboruban nagy szerephez jutott: az összeomlott monarchia pusztító torpedóinak legnagyobb részét ott gyártották. Azóta megbukott a monarchia, most megbukott a torpedógyár s becsünlötte az üzemét. Nem ritkaság az üzembeállítást a mai dezorganizált gazdasági világban. Mindenütt az egész földön egymásután csukják be a gyárakat kapukat, mert nincs elég nyersanyag, vagy nincs szén, vagy olyan drága az előállítás költsége, hogy már

össze kellett hívni a nemzetgyűlést.

Ma délelőtt volt az első gyűlés. Napirend előtt Szilágyi Lajos pártokivüli képviselő kapott engedélyt felszólalásra. Szilágyi a gyulafehércoronázásról beszélt. Szükszavú távirataink nem emlílik bővebben, hogy mit mondott Szilágyi a román királyi pár megkoronázásáról, de ismerve Szilágyi politikai felfogását, nem nehéz kitalálni a felszólalás tartalmát.

Farkas István szocialista megindokolja az ellenzéknek a nemzetgyűlés összehívása iránti kérélmét.

— A miniszterelnök maga jelentette ki, — ugymond — hogy az ország téli gazdasági katasztrófa elé néz. A katasztrófa ügyét szükösön áll. Magyarországon megvan a lehetőség a drágaság letérésére oly mértékben, hogy a szociális kirobbanások elkerülhetők legyenek. Lehetetlen politika ezekkel a kérdésekkel nem törődni. Statisztikai adatokat olvas fel az élelmiszerek rohamos emelkedéséről. A busa árának és a munkás és tisztviselőfizetések emeléséről a szónokot a kormányparton viharos közbeszólásokkal zavarják meg, úgy hogy csak pörök mulva tudta beszédét folytatni.

Bethlen fél az angol kormányválságól

Budapest, október 20. Az egységes párt tegnap ülésén szóba került Lloyd George lemondásának híre. Bethlen miniszterelnök az új angol helyzet jelentőségével foglalkozva, kijelentette, hogy véleménye szerint, ha az új választásokon az angol munkáspárt és liberálpárt nagy többséggel győz, kétségkívül ajóvátélteli politika nagy enyhülése várható. Kétséges azonban, vajjon a munkáspárt győzelme nem teremt-e olyan balrafordulást az angol kormánypolitikában, amelynek káros következményei lehetnek. (Bethlen gróf nyilván attól fél, hogy egy igazán demokratikus angol kormány nem fogja valami jó szemmel nézni a magyar rukeót. Feladate nem épen alaplatlan. A szerk.)

gyáriani sem érdemes. Nincs piac, nincs szükséglet, csak nyomor van és munkanélküliség. Hol a jó valuta, hol meg a rossz. Ahol rossz, ott nem vásárolnak, ahol jó, ott nem tudnak eladni. Az ipar, a kereskedelem riadt időkötél, mert mind n kereslet, kínálat, pénz, termelés a feje tetején áll. Ebben a kusza gazdasági éleleiben mégis örömhír, hogy a fumi torpedógyár becsünlöti üzemét. Mert ezekből a gyárakból indult ki a halál és a nyomor. Ha valamennyi hadiüzemet becsünlötlük, egyszerre új életre fognak kelni a most halott gyárak. Egy torpedógyár helyett száz gépgyár fog dolgozni.

— Uj kereskedelmi vállalatok Palesztinában. A palesztinai kormány hivatalos lapja a következő új iparvállalatok és kereskedelmi társaságok bejegyzését teszi közzé: 1. Palesztine Corporation kereskedelmi és bank részvénytársaság, alaptőkéje 100 000 font. 2. A francia-egyiptomi részvénytársaság, alaptőkéje kilencmillió frank. 3. A sóipar részvénytársaság, alaptőkéje negyven ezer font. 4. Három külön házépítő kooperatív társaság, névszerint az „Ir-ganim” Tel-Avivban, „Nachlat-David” Jeruzsálemben és a harmadik Haifában. A felsorolt új vállalatok már megkezdették működésüket.

— Ötezer márkás bankjegyek. Berlinből jelentik: A napokban új bankjegyeket bocsátanak forgalomba. Az új bankjegyek ötezer márká értékűek lesznek és az ezer márkások mintájára készülnek.

— Uj jesiva. Régen éreztük hiányát egy olyan jesivának, ahol szigoru vallásos alapon, de a mai időknek megfelelőbb szellemben nevelik a vallásos zsidók törzsukat, a hitéletben vezető szerepre hivatott talimud-chachamoknak. Schönfeld Lázár, a nagykárolyi ortodox régi hitközség főbírája, engedve a több oldalról jövő felkéréseknek, hajlandóan nyilatkozott — amennyiben megfelelő anyaggal rendelkezik és ha az ortodoxia felvilágosodottabb elemei támogatásban fogják részesíteni — egy ily magasabb nivóju jesivát létesíteni. A jesiva — mint értesülünk — már meg is nyílik Nagykárolyban és számos tanuló vágyó ifju smár is jelentkezett felvételre.

— Egy patrongyár provizója a szerb hadügyminiszternek. Bécsbe érkezett jelentés szerint a belgrádi közvélemény egy botrány ügy foglalkoztatja, amelynek középpontjában a hirtlenbgi tölténygyár és a szerb hadügyminiszter áll. A szerb hadügyminiszterium néhány hónappal ezelőtt egy bizottságot küldött Ausztriába a hirtlenbgi tölténygyárba, hogy ott tizenmillió darab töltényt vásároljon. A gyár, hogy magának a megrendelést biztosítsa, nemcsak a bizottság összes tagjainak, hanem Milos Vasic generálisnak is magas provizóit fizetett. A „Tribuna” és a „Politika” közlése szerint a gyár igazgatósága a generálisnak másfélmillió osztrák koronáról szóló garancialevelet adott egy bécsi nagybankra, amelyet egy belgrádi hölgy adott át a generálisnak. Ez a botrányos vesztigetési ügy oly felháborodást idézett elő Belgrádban, hogy Maund vezérigazgató, aki az osztrák municiógyár képviselőtében Belgrádban időzött, kénytelen volt a várost a leggyorsabban elhagyni.

— Az ukrainai szovjet bezáratia a zsidó iskolákat. Moszkvából táviratozzák: Az ukrainai szovjetkormány rendeletet bocsátott ki, melynek értelmében az összes falkeseti nép és középiskolák a további működéstől eltiltatnak. A rendelet utasítja az összes hatóságokat, hogy a benne foglaltaknak azonnal érvényt szerezzenek és mindenképpen, aki a rendeletnek ellenszegül, szigorúan bünteszenek. Az ukrainai szovjet legújabb iskolarablása nem egyéb, mint búrított zsidóüldözés. A rendelet ugyanis csatnem kizáróan a zsidó iskolákat sújtja és hogy ebben semmi kétség se maradhasson, a rendelet külön kiemeli, hogy a bezáratia itelt iskolák sorába a zsidó népiskolák (chedarim) és a jesivák is beletartoznak.

— Állami zsidó gimnázium Jugoszláviában. A jugoszláv tanügyminiszterium rendeletére az új iskolák kezdetével a subaticai (szabadka) állami gimnáziumban felállításra az első zsidó parallel osztályt. Az állami gimnázium zsidó parallel osztályán az összes zsidó tantárgyakat héber nyelven tanítják.

— Az Uj Kelet tegapi Neumann-cikke. A Neumann botrányról szóló tegapi cikkünkben szó volt egy szobafestőről, akit nyomdai tévedés folytán Kleinnek írtunk. Ezt a szobafestőt akit a házősszeomlás következtében súlyos existenciális kár ért, Kohn Vilmosnak hívják.

* Szolnok-Doboka, Beszterce-Nassód és Szilágy vármegyék t. vevőközsége figyelembe ajánljuk, hogy Désen okvetlen tekintse meg Biró József fővárosi ízléssel és választékkal berendezett rak-tárát, hol menyasszonyi kiegészíték, női, férfi kabát és ruhasszövetek stb., valamint téli árak olcsón és szolid árban kaphatók.

x Zwack likőrökölönlegességek, — Unicum, Cacao, Chouva, Cocktail, Yvette, Chypra, Gin stb. atb. — városunkban ismét kaphatók, az eredeti bétébeli s közsémi minőségükben.

Markovits F. ékszerész, Arany-ézüst ékszerék, kincszüst és züst dísztárgyak választéka. Szolid és pontos kiszolgálás. Tört aranyat, ézüstöt, brilláns legmagasabb napi árakon veszek. 1398

10%/- al olcsób szabókellékek, harisnyák és rövid árúk Neumann Károly, Cluj, str. Regina M. (v. Deák F.-utca) 10. üzletében

A Jo

z
M
R

Néhány
közölkö
kai Joint
zsidó segé
gatója. A
zsidóság
szonyait
alapján a
magyaritü
két Kéle
Rubinstei
posan képs
nagyobb v
pett ninder
zsidó rétege
szabóru, a
kereste őt
Joint erdély
Joint céljai

Rubinst
hogy háron
szolgálatba
a zsidóság
tette arra,
magyartü,
berbaritai a
központban
Herbert a
majd az o
jött és ber
vámia és a
háborúnyit
tásában jött
Joint újjáép

Hyoga
A Joint
ereket mond
— A vi
első zsidó
mordulást
vedő keleten
Már akkor
országú és
nyomora és
az amerikai
dox zsidók
mokban és
rikai zsidók
szervezőknek
alkult ki a
amely már
százszor do
Relief Coma
körében tud
De a nyomó
kellett mozg
többi rétege
ket és a z
Erzert alkak
American Jew
főként a zsidó
gozott és a
szelny a zsidó
nagy ügy
amerikai m
teremtelt e
amelyek az
árnyalathoz
Oéltudatos,
kadó zsunba
den angabar
ható volt az
ég, amelye
polgári si
helyzetének

Minden z
egy
ami, ha elg
hány száze
hogy mind
hai-hét doll
hatalmas ös
dultak a gar
Rosenwald
egymagában
nyozott erre
ket az elese
Könyveket c
szembe, am
arra leányk
dományát é
anyjától örö
is áldozatul
tárán. Ilyen
ság rövid p

A Joint szanálni akarja az erdélyi zsidók gazdasági helyzetét

Mit végzett az amerikai segítőakció Romániában. Rubinstein igazgató nyilatkozata az Uj Keletnek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Néhány nap óta Kolozsváron tartózkodik Isaac Rubinstein, az amerikai Joint Distributions Committee zsidó segélyező bizottság romániai igazgatója. Azért jött Erdélybe, hogy a zsidóság társadalmi és gazdasági viszonyait tanulmányozza, amelynek alapján a Joint Erdélyben is megkezdje nagyváltó emberbaráti működését, miként Kelet-Európa többi államaiban. Rubinstein, aki széles látókörű, alaposan képzett ember, beutazta Erdély nagyobb városait és érintkezése lépett mindenütt a zsidóság legkülönbözőbb rétegeivel. Tanulmányjáról visszatérve, az Uj Kelet munkatársa felkérte őt és megkérte, nyilatkozzék a Joint erdélyi terveiről és általában a Joint céljairól és tevékenységéről.

Rubinstein igazgató elmondta, hogy három esztendője áll a Joint szolgálatában. Amerikai állampolgár és a zsidóság iránt való szeretete kérette arra, hogy résztvegyen ebben a nagyváltó, de annál küzdelmesebb emberbaráti akcióban. Előbb a newyorki központban dolgozott, mint Lehmann Herbert amerikai ezredes előadója, majd az első delegációval Európába jött és beutazta Lengyelországot, Litvániát és a többi orosz határmenti állam háborúmentes vidékeit. 1921 augusztusában jött Romániába, ahol azóta a Joint újjáépítő munkáját irányítja.

Hogyan keletkezett a Joint

A Joint keletkezéséről és céljairól ezeket mondotta:

A világháború kitörését követő első zsidó nagyünnepken már megmondhattuk az amerikai zsidók a szenvedő kelet-európai testvérek érdekében. Már akkor elérkezett hozzánk oroszországi és galiciai testvéreink hiálto nyomora és mély visszhangot keltett az amerikai zsidók lelésében. Az ortodox zsidók agítottak először templomokban és imaházakban, hogy az amerikai zsidóság siessen segítségére a szenvedőknek. Ebből a mozgalmából alakult ki a Central Relief Committee, amely már az első nagyünnepken százszáz dollárt gyűjtött össze. Am a Relief Committee csak a hitű zsidóság körében tudta az eszmét népszerűsíteni. De a nyomor oly nagy volt, hogy meg kellett mozgatói az amerikai zsidóság többi rétegait is, főként a nagyvárosokat és a zsidó munkások serezeit. Ezért alakult meg röviddel utóbb az American Jewish Relief Committee, amely főként a zsidó kórházak körében dolgozott és a Peoples Relief Committee, amely a zsidó munkásságot állította a nagy ügy szolgálatába. A praktikus amerikai mentális olyan szerveket teremtett ezekben az egyesületekben, amelyek az amerikai zsidóság minden iránylatához a maga nyelvén szólottak. Céltudatos, aréleszkörű és el nem lazkodó munka indult meg Amerika minden részében, ahol zsidók éltek és meg lehetett az a szeretet és áldozatkészség, amellyel a szabad Amerika zsidó polgárai szettek szenvedő testvéreik helyettesének megjavítására.

Minden zsidó munkás odaadta egynapi munkabérért,

ami, ha elgondoljuk, hogy Amerikának hány százszáz zsidó munkása van és hogy minden munkás naponta legalább hat-hét dollárt keres, már egymagában hatalmas összeget tesz ki. De megmondhattuk a gazdag zsidók is és Julius Rosenwald chikágói gyáros példánál egymagában egymillió dollárt adományozott erre a célra. És kivették részüket az esetek, a legszegényebbek is. Könnyeket oszt az akció vezetőinek szoméba, amikor egy apálan-anyalán árva leánya elhozza a maga tíz centes adományát és kicsi újjáról lehúzza az anyjától örökölt aranygyűrűt, hogy azt is áldozatul hozza az érdemes ügy oltárán. Ilyen módon az amerikai zsidóság rövid pár év alatt

több mint ötvenmillió dollárt gyűjtött a háborúsújtotta kelet-európai zsidóság felségélyezésére.

Az összeggyűjtött pénzek helyes és igazságos szétosztása már sokkal nagyobb gondot okozott. Mint már említettém, három egyesület gyűjtötte a pénzt a zsidóság különböző rétegeiben. Méltánytalan és sokszor zavart okozó is lett volna, ha a három egyesület külön-külön végezte volna a szétosztás munkáját, azonkívül költséges is. Ezért elhatározták, hogy a három gyűjtőegyesület egy közös elosztó szervezet létesít, amely pártatlanul, politikai és vallási felfogásra való tekintet nélkül, minden kelet-európai zsidót segélyben részesít, aki arra rászorul. Így alakult meg a Joint Distributions Committee (Egysült Elosztó Bizottság).

A háború után

A segélyes és munkáját már a háború alatt megkezdettük. Az amerikai Egyesült-Államok liberális szellemére vall, hogy megengedte nekünk, hogy a semleges államok közvetítésével felvehassuk a vele ellenséges viszonyban álló országokban is emberbaráti munkánkat. Így már a háborúban fokozott tevékenységet fejtettünk ki a német megszállás alatt levő Lengyelországban. Az igazi munka azonban csak a békekötés után vette kezdetét. Tizenhét országban dolgoztunk eddig igen üdvös eredménnyel. A segítés első pillanatában néphonyhakat, gyermek otthonokat állítottunk fel, orvosi és ruhássegélyt nyújtottunk és közvetítettük az érintkezést az európai zsidók amerikai rokonaival. Később azonban felhagytunk a filantropiának ezen műlő, pillanatnyi hatású módjával és hozzáfektünk a maradandó hatású, gyökeres segítéshez.

Négy részre osztjuk jelenleg a Joint tevékenysége, sspedig: hadiárva, menekült ügyek (főként a határresekben), orvosi és gyógyszer-segély és újjáépítés. Ez utóbbi a legfontosabb. Az újjáépítés célja az, hogy a háború folytán elpusztult, vagy meggyöngyült existenciákat talpraállítsa, hogy a háború rombolásait végérvényesen helyrehozza és a megholygatott zsidó gazdasági életet ismét egészséges mederbe terelje. Újjáépítő munkát a Joint eddig a következő államokban végzett: Palestina, Konstantinápoly, Lengyelország, Litvánia, Lettország, Csehország, Magyarország és Románia. Romániában 1920. őszén kezdte meg az újjáépítő munkát Landesco dr., akitől aztán én vettem át a vezetést.

„800 házat építettünk“

Az egyes országokban eddig igen eredményes munkát végeztünk. Legelőször Bukovinában tevékenykedtünk, ahol tudvalevőleg hétézer zsidó házat rombolta le a háború alatt. Itt egy újjáépítő társaságot létesítettünk, amelynek tőkájéhez a Joint ötvenegy százalékkal járult hozzá. Ez a társaság mindenképp az elpusztított házak felépítésével foglalkozik és ilyen célra ötéveszállatos kamat mellett folyóitott jelzálogkölcsönöket. Ilyenmódon sikerült eddig több mint nyolcszáz zsidó házat felépíteni Bukovinában. A jelzálogkölcsönökön kívül a társaság mezőgazdasági és ipari hitelt is nyújtott, nyolcszázalékos kamat mellett az arra szorulóknak. Elég tétellel állapíthatom meg, hogy

Bukovinában a Joint sok ezer zsidó egzisztenciát állított talpra.

Igen fontos feladat várt ránk Beszarábiában is. Tudni kell, hogy Beszarábiában még az orosz impérium alatt igen népszerű volt a szövetségi gondolat. Már a háború előtt harminchét zsidó hitelszövetkezet működött Beszarábiában, amelyek az ICA segítségével alakultak, de később jórészt a

saját lábukon működtek. A háború alatt és az azt követő felfordulásban ezek a szövetségek egytől-egyig elpusztultak. A Jointnak elsőrangú feladata volt, hogy a zsidó önszervezetnek eme kiválóan bevált intézményeit ismét életre keltsse és a további működésére alkalmassá tegye. Körültekintő munkával valóban sikerült is ezt a célt jórésztben megvalósítani. Huszonöt zsidó hitelszövetkezetet keltettünk új életre. A szövetségekben főméről tagoknak a száma meghaladja a huszonnégyezeret és ha meggondoljuk, hogy ezek mind családok, amelyek mindegyikéhez legkisebb öttagú család tartozik, bátran mondhatjuk, hogy

Beszarábia zsidóságának majdnem negyven százaléka van gazdaságilag megszervezve az általunk létesített szövetségekben.

A szövetségek utján ebben az évben már több mint tizenhátezer egyének folyósítottunk hitelt, részben mezőgazdasági, részben ipari és kereskedelmi célokra.

Megkérdeztük Rubinstein igazgatót, mik erdélyi utjának közvetlen céljai.

— Az én feladatom az, hogy egész Nagyrománia zsidóságának helyzetét megismerjem és ahol szükség van, beindítsam a Joint tevékenységét. Fontos tehát, hogy közvetlen tapasztalatok utján megismerjem az erdélyi zsidóságot is. Bejárta a nagyobb erdélyi városokat. Kolozsváron kívül voltam Nagyváradon, Szatmáron, Máramaroson és környékén és számolokom van még egy néhány városi meglátogatni.

Az erdélyi zsidó gazdasági élet

— Milyen tapasztalatokat szerzett igazgató ur eddigi utján? — kérdeztük.

— Az erdélyi zsidóság gazdasági helyzete — mondotta — nem mindentől egyforma. Máramaros megyében például sokkal rosszabb a helyzet, mint Kolozsváron, vagy Nagyváradon. Némely helyen nemcsak arra van szükség, hogy olcsó hiteket nyújtsunk, de munkaalkatat is kell te-

remtenünk, hogy a zsidó egzisztenciák talpraállhassanak.

— És ez a súlyosabbik probléma, ahol a népesség szegény, ott még a legjobb munkásokkal rendelkező iparos is tengődik, mert az emberek nem építenek és rongyos cipőben járnak. A Jointtal szemben táplált várakozások tekintetében mindenütt két felfogással találkoztam. Az egyik,

hogy létesítsünk egy nagy zsidó bankot,

amely rendes üzleti tevékenysége mellett kiváló gondot fordítana olcsó hitelek nyújtásával a segélyezésre. A másik a szövetségi gondolat, amely inkább alkalmas a kisemberek érdekében megvédésére. Nekünk mindezenre meg kell találnunk e két felfogás között a szintézist, jólesően tapasztaltam az erdélyi zsidóság körében azt az egyre fokozódó törekvést, hogy az ifjúságot produktív életpályára nevelje. Sajnos ezen a téren igen nagy munka vár reánk, mert Erdélyben egyetlen ilyen természetű szakiskola sincsen. Minden erőnkkel elő fogjuk mozdítani, hogy Erdély különböző városaiban

néhány megfelelő szakipari iskola létesüljön.

Megkérdeztük Rubinstein igazgatót, mik a legközelebbi tervei Erdélyben a gyakorlati munkát illetőleg.

— Október harmincadikára — felelte — egy Joint-konferenciát hívtam egybe Kolozsvárra. Körülbelül husz erdélyi város zsidó vezető egyéniségeinek küldöttem meghívót és remélem, hogy a tanácskozások során ki fog alakulni egy egységes vélemény a Joint munka legelőrelvezetőbb módjaira nézve. A konferencia után pontos tervet fogunk készíteni, amelyet majd jóváhagyás végett személyesen viszek fel Bécsbe Robinson urhoz, a Joint európai vezértitkárához. Meg vagyok győződve róla, hogy Erdélyben is áldásos munkát fogunk végezni és erőteljesen elő fogjuk segíteni a zsidó gazdasági élet konszolidálását.

Foch marsall nem hisz az orosz támadásban

Mit mondott a tábornagy Bukarestben

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarest, október 20. (Rador.) A „Lupta“ interjú közel Foch tábornagyól, aki köszönetet fejez ki a koronázásra kiküldött francia delegáció rendkívül meleg fogadtatása fellett. A keleti kérdésre vonatkozólag Foch kifejezte azt a meggyőződését, hogy sikerül fog a békét tartósan tenni. Az egyetlen tényleges megoldás az, hogy a tengerszorosok felett a szövetségesek öröködjének. Ez a megoldás az összes államoknak, így Romániának is biztosítaná a szabad közlekedést a Dardanellákon át. Tagadja, hogy a törökök Konstantinápolytól az oroszok előőrsét képeznek. Különben is a szövetségesek ellenőrzése ebben a tekintetben kellő garanciát fog szolgáltatni.

Foch nem hisz egy orosz offenzíva lehetőségében, mert — szentinte — az orosz hadsereg nem képes komoly támadásra.

Az orosz támadásokról szóló hírek csak puszta feltételek.

A tábornagy az interjú végén hangsúlyozta, hogy Franciaország folytatni fogja békepolitikáját a Keleten.

Bukarest, okt. 20. (Rador.) A bukaresti városligetben tegnap leplezték le a francia hőök emlékműbrát, amely Jula rokkant román szobrass műve. Az ünnepségen jelen voltak Foch tábornagy, Berthelot tábornok, Mardarescu hadügyminiszter és a bukaresti francia kolónia számos tagja.

Foch marsall Jelen a beszűletrenddel tüntette ki. Ma délben Bratianu miniszter-

elnök ebédet adott a francia katonai misszió tiszteletére.

A bukaresti tisztikaszinóban tegnap este 6 órakor tea volt a francia vendégek tiszteletére. Mardarescu tábornok hadügyminiszter üdvözlő beszédére Foch válaszolt, kifejezve barmulatát a román hadsereg iránt és munkára szólította fel a tisztakat, hogy a hadsereg mindig kész legyen.

Este 8 órakor a külügyminisztériumban volt ünnepi bankett, amely után Foch a királyi palotában tett becsulátogatást, majd különvonaton kíséretével együtt autazott.

Bukarest, okt. 20. (Rador.) Berthelot tábornok kijelentette a „Lupta“ tudósítójának, hogy jelenleg emlékirataim dolgozik, azonban csak később fogja azokat közzétenni, amikor egyes eseményekről jobban meg tudja majd állapítani a történelmi igazságot.

A gheorgheni orthodox zsidó hitközség elnökségétől

Pályázat

A gheorgheni hitközség a nyilvános elemi iskolájához azonnali belépésre keres olyan jobb nőten talmudistát, aki תורה ודאית tanításra képes, azonkívül jó hangja legyen, hogy szombat és ünnepeken előimádkozzon. Fizetés teljes ellátáson kívül megegyezés szerinti. Pályázati kérvények alulírott iskolászék elnökhöz címzendők. Meghívottnak utóittség megértetik. Gheorgheni (Oergyószentmiklós), 1922 október 16. Halász Adolf, isk. sz. elnök.

SPORT

A bajnokság ötödik versenynapja

Kik vezetnek a vasárnapi mérkőzéseket?

— Az Új Kelet tudósítójától —

A kolozsvári bíróküldő bizottság csütörtökön este tartott ülésén jelölte ki az október 22-én, vasárnap Kolozsvárt és a kolozsvári kerületben eldöntésre kerülő bajnoki és díjmérkőzések bíráit. A sorsolás értelmében a bajnokság ötödik versenynapján a mérkőzések a következő sorrendben és időbeosztás szerint kerülnek eldöntésre:

Kolozsvárt. Rendező egyesület az Universitas.

Kispálya: Délélt 9 óra 30 percek Universitas II. — KMTE II. sz. v. díj. Bíró: Szűz Andor.

Délélt 11 óra 30 percek CFR ifj. — KKASE ifj. Bíró: dr. Vatiánu Sabin.

Délután 1 óra 30 percek KMTE ifj. — Universitas ifj. Bíró: Petrány Sándor.

Délután 3 óra 30 percek Elita ifj. — Haggibor ifj. Bíró: Grimm Kálmán.

Nagypálya: Délélt 9 óra 30 percek CFR II. — KKASE II. Bíró: Vida Andor.

Délélt 11 óra 30 percek Elit — Academia II. oszt. bajnoki. Bíró: Fettmann Dezső.

Délután 1 óra 30 p.-kor KKASE — CFR. I. oszt. bajnoki. Bíró: Nagy Lajos.

Délután 3 óra 30 percek Universitas — KMTE I. oszt. bajnoki. Bíró: Csicsvár Imre.

Nagynyeden az Aesculap — NTK másodosztályú bajnoki mérkőzése kerül eldöntésre, amelynek vezetésére Adorján Ödön szöv. bíró delegálták.

Labdarúgás

NAC — Törekvés bajnoki mérkőzése. Nagyvárad két rivális, de megbékült sportegyesületei futballcsapatának nagyfontosságú bajnoki mérkőzése október 22-én kerül eldöntésre. Az izgalmas és a bajnokság sorsára döntő kihátságú mérkőzés vezetésére Winkle István (KAC) kolozsvári szöv. bíró kéri fel.

Az Országos Bírótestület határozatai. A Romániai Futballbírák Országos Testülete csütörtökön este elnökségi ülést tartott, amelyen a következő nagyfontosságú határozatokat hozták: Az elnökség minden hónap első csütörtöki napján este 7 órakor tartja meg rendes ülését. A központi bizottság pedig minden hónap első és harmadik csütörtöki napján este 9 órakor tárgyalja le a folyó ügyeket. Sürgős esetekben a bizottság rendkívüli ülést tart. — Az országos oktató és vizsgáztató bizottság az elnökségi ülésel kapcsolatban tartja meg tanácskozásait.

A marosvásárhelyi bíróvizsga. A Marosvásárhelyi megválasztott bíróvizsgát az országos oktató és vizsgáztató bizottság október 29-ére tűzte ki.

A nagyvárad és aradi bíróalbizottságok alakuló körülménye. A Romániai Futballbírák Országos Testületének nagyvárad és aradi kerületi albizottsága október 22-én tartja meg alakuló közgyűlését, amelyen az új tisztikart fogják megválasztani.

Galacban és Jasiban megalakult az FSSR kerületi bizottsága. Az önálló Comitetul Regionalok már meg is kezdtek működésüket.

Elutasított óvás. A kolozsvári bajnoki mérkőzések során az első óvás is beérkezett már az intézőbizottsághoz. Az óvást a KKASE nyújtotta be a Haggiborral szemben 1:0 arányban elvesztett bajnoki mérkőzés ellen. Az óvást a kereskedők sportegyesületének elnöksége azzal indokolta, hogy a mérkőzést vezető dr. Vatiánu Sabin bíró egy szabadrúgás alkalmával elnéste, hogy

a KKASE játékosai kilenc méternél közelebb álljanak a labdához. A szabadrúgás alkalmával Bornstein Haggibor csatár szándékosan Schmidt KKASE játékos kezére rugta a labdát. A bíró nem ismételtette a rugást, hanem hands címén szigorított szabadrúgással büntette a KKASE-t. A free-kickből Bornstein a győztes gólt szerezte meg. Az intézőbizottság az óvást szak-

vélemény végett áttette a kolozsvári bíróalbizottsághoz, amely csütörtökön este tartott ülésén vette tárgyalás alá a kérdést. Mintán a bíróbizottság megállapította, hogy dr. Vatiánu bíró a szabályok előírásának megfelelően ítélkezett, de mert a bírónak a játékkal összefüggő ítéletei megfellebbezhetetlenek, az óvás elutasítását és a mérkőzés igazolását javasolta az intézőbizottságnak.

KÖZGAZDASÁG

Az erdélyi szeszipar válsága

A mezőgazdasági gyárak a kontingensen felül is termelhetnek

— Az Új Kelet tudósítójától —

Ismeretesek azok a súlyos érdekelletések, amelyek az erdélyi és bánáti szeszgyárosok között a termelés tekintetében fennállnak és amelyeknek állandóan fokozódó himéllyisése következtében

a csatolt területek szeszipara már hosszú hónapok óta súlyos válsággal küzd.

A kontingens rendelkezésének ültetésű kezelése, az agrártörvény végrehajtásának rigorozitása, amely a törvény imperatív rendelkezése dacára sok helyen a mezőgazdasági szeszgyárak bázisát, a földbirtokot is felparcellázta, létalapjában támadta meg az erdélyi és bánáti mezőgazdasági szeszgyárakat. A két érdekelletésben álló tábor, a körülbelül százhatvan tagot számláló mezőgazdasági és a százhelyes jelentékenyen kevesebb, de tökéreőbb ipari szeszgyárosok között megindult tárgyalások — sajnos — nem tudták megteremteni azt a közös platformot, amely a csatolt területek szesziparának konszolidációját eredményezte volna.

Az Erdélyi Szeszgyárosok Szövetségének legutóbbi ülésén sem sikerült az ellentéteket áthidalni, mert az nem tekinthető mindkét felet kielégítő megoldásnak, hogy a szövetséget eddig majorizáló ipari szeszgyárosok helyét a mezőgazdasági jellegű üzemek tulajdonosai foglalták el. A mezőgazdasági szeszgyárosok különösen azt sérelmezik, hogy bár

a régi királyságban ismeretlen a kontingens rendszere,

a pénzügyminisztérium Erdélyben és a Bánátságban az új termelés kampányban is a múlt évi kontingens keretei közé korlátozza működésüket, évi termelésük nem haladhatja meg az 1920-21. évre meghatározott kontingens, napi termelésük pedig a hét hektólitert. A megszorító intézkedések ellenére a prémiumok ellenére, az adómérséklések és más eddig szokásos bonifikációkról hallgat a legújabb pénzügyminiszteri rendelet.

A mezőgazdasági szeszgyárak képviselői csütörtökön délelőtt felkeresték Cusman miniszteri tanácsost, a pénzügyi részort kolozsvári inspektorát és sérelmeik sürgős orvoslását kérték.

Cusman inspektor válaszában kijelentette, hogy ismeri az okokat, amelyek az erdélyi és bánáti mezőgazdasági szeszgyárakat a súlyos válságba sodorták és ezért — további intézkedésig — megengedi, hogy

a mezőgazdasági gyárak a részükre megállapított napi kontingensen felül is termelhessenek,

sz évi kontingens pontos betartása azonban továbbra is kötelező. A mezőgazdasági szeszgyárakra a termelési költségek és rezi szempontjából átmenetileg kedvező és a megoldás is, az erdélyi és bánáti szeszipar válságos helyzetében azonban csak az ipari és mezőgazdasági szeszgyárosok kölcsönös egyetértésével létesítendő megállapodás, a kormány részéről pedig generális intézkedés hozhatja meg a minden jogos érdeket kielégítő orvoslást.

(x) Zürichi zárlat október 20 ról. Berlin 15 75, Prága 18 10, Budapest 22 50.

Belföld

(x) Az iparkamarák országos kongresszusa Bukaresztben. A romániai kereskedelmi és iparkamarák delegáltjai október 21-én tartják meg országos tanácskozásukat Bukaresztben, a fővárosi iparkamara helyiségében. A kongresszuson az új kereskedelmi és iparkamarai törvényjavaslatot és a kamarák átszervezésére vonatkozó javaslatot veszik tárgyalás alá. Minden kamara két képviselője úján vesz részt a nagyfontosságú tanácskozáson, amely a különböző ipari, kereskedelmi és közgazdasági érdekeltségek véleményét is kikéri az iparkamarák reorganizációja ügyében. A bukaresti tanácskozáson a kolozsvári kereskedelmi és iparkamarát Nagruju János, az újonnan megválasztott elnök és Caciula Miklós titkár képviselik.

(x) Erdély a bőr és konzervvadász hívtat kéri. Bukaresztből jelentik: Az államkivitel megállításával Erdély és Bánát marhakereskedői közbenjártak a kereskedelmi minisztériumnál, hogy engedje meg a konzervált húz kivitelét és lehetőleg szállítsa is a kiviteli díját. Mert, ha nem éri marhákat exportálnak a kereskedők, hanem konzervhúst, ezzel nagy segítségére vannak a bőr- és konzervipar fejlesztésének, amely most erős lendületet vett Romániában. A bőrkelet is kidolgozott állapotban lehet exportálni, vagyis teljesen értékesíteni. Az erdélyi bőrgyárak teljesen biztosítani tudnák az esetben a jogosulv és bulgár, de más piacokat is maguknak.

(x) Másfélmilliárd többlet az állami költségvetésben. Bukaresztből jelentik: A pénzügyi évnek április elsőjéől szeptember 30-ig terjedő első felében a költségvetési többlet egymilliárd és hatszázmillió leit tesz ki.

(x) Romániai szeszárak. A megadott szesz ára 47 lei, Kolozsváron 43 lei, adó nélkül 22 lei, illetőleg 18 lei. A szilvóriumpiac nagyon lenyha, mert a regéből nagy tételeket hoztak Erdélybe s így az árak mögötte vannak a szesz árának.

Külföld

(x) Szabaddá teszik az osztrák devizaforgalmat. Bécsből jelentik: Seypel szövetségi kancellár a gyárosok, iparosok és kereskedők küldöttége előtt kijelentette, hogy a viszonyok a kormányt rövid idő múlva abba a helyzetbe juttatják, hogy az amagy is csak átmeneti intézkedésnek szánt devizakereskedést szabaddá teszi.

(x) Román bolgár gazdasági forgalom. Bukaresztből jelentik: A román postavezérigazgatóság egyezményre lépett a bulgár postával, hogy a két ország bizonyos keretek között ismét felvegye a postacsomag- és táviróforgalmat. Csomagokat huss kilogram anyig és ezer frank értékig lehet feladni a bukaresti főpostán, a Gara de Nordnál, a tomeavár — bukaresti mosgópontnál, Bazargicban, a bukarest — giurgini mosgópontán, Szófiában, Ruszcsukban és Varnában. Ugyanezen az állomásokon veszik fel a táviratokat is. Ezzel kapcsolatban azt is jelentik Bukaresztből, hogy gépeket és a rósaolaj készítéséhez szükséges felszereléseket vámentesen lehet Bulgáriába szállítani.

Felelős szerkesztő DR. MARTON ERŐS
Nyomda: KADIMA nyomda és kiadványtalan Rt.
Szerkesztőségi telefonszám 977.

Iskolaruhák Raglánok
nagy választékban megérkeztek 1330

Neumann M.
cégnél, Cluj, Piata Unirii No. 14. Főter

Még sehol és soha nem voltak kaphatók készen olyan kintű

Ötöngök, felöltők, fiuruhák,
mint most 1433

KATZ és MENDEL
cégnél Cluj, Főter 10 sz.
Szövetek nagy választékban

Rókat, szörmét
valamint bármilyen szövet és selyem ruhanevet olcsón vállal és a legmondosabban

fest és tisztít

a „Kristály” gőzmosógymár Cluj. Telefon 500

Minden rosszakaratu hirtérjesztéssel szemben száz és száz ismerője megmondhatja, hogy a

SIPOS JENŐNÉL
vásárolt

női és leánykaruhák divatosak, olcsók és szépek

Sport kottázott Áruház
Aradi hűfő és kottázószöveggyár lerakata Cluj, Wesselényi-utca 16.

Kottázott ruhák, szett ruhák, harisnya és kényes eredeti gyári ruhák kaphatók.

TUNGSRAM

A LEGTARTÓSABB ÉGŐ

Szom
SZIN
Hab
Szombat, Vasárnap slag dros Hétfo, 19 let jese Kedden, 16 Sorda, 1 bérl rien Csütörtök Nid Szombat, bérl und Vasárnap, let Teuf Hétfo, 1 bérl est, teljes

Szombat d. előad Előad Szombat est (Rend sz. Szombat est donsa Vasárnap d helya (Bárle este f donsa lenül Hétfo este (Rend sz. C. vezető Hétfo este f donsa telentü

A másorra megvált

A Bucsuker színész a leg Strauss Oszk nistájának mindenütt, a ritkító sikert nyőrti zenéj operett nálun sordarabjává Stephanides az énekes sz jövő lét szer kintű Bányá peket Kolbay Tarnay Teréz Izso Miklos, Lajos, Cselle keringőt hat az igazgatósád Fifi — éjj kezdettel a le a Fifi fog szí

Éjjeli men fon este harm sikerrel főlele A grandiózus szerű és eredé aratott s bizo előadást is zs solni. Külön is arra, hogy a hé kezdődik.

200
isk és k
Eisensta volt Str. Egina Gyerm Minden cik
Roth
Tüzifa

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Habima Zsidó Színpad

Heti műsor

Szombat, 13 sz. premierbérlet.
 Vasárnap, 13 A sz. bérlet a szezon slageroperettje „Djé Kale mit drei Chassanem“.
 Hétfő, 1922 október 23 án premierbérlet 16 szám, nagy kabaré-est, teljesen új műsrral.
 Kedden, 1922 október 24 én A bérlet 16 szám, „Die Verstärkung“.
 Szerda, 1922 október 25 én premierbérlet 17 szám, „17 Jahre in Sibirien“.
 Csütörtökön, 192 október 26-án „Kol Nidre“.
 Szombat, 1922 október 28 án premierbérlet 18 szám, „Gott, Mensch und Teufel“.
 Vasárnap, 1922 október 29 én A bérlet 18 szám, „Gott, Mensch und Teufel“.
 Hétfőn, 1922 október 30-án premierbérlet 19 szám, nagy kabaré-est, teljesen új műsrral.

MAGYAR SZÍNHÁZ

Heti műsor

Szombat d. u. 3-kor: A tolonc. (Újusi előadás, rendkívül olesó helyárrakkal. Előadó tanár: Rajka László.)
 Szombat este fél 8-kor: A kaméliás hölgy. (Rendes helyárrakkal. Napibérlet 26. sz. A.)
 Szombat este fél 11-kor: Fifi. (Operett-újdonosság, 7-edszer. Rendes helyárrakkal.)
 Vasárnap d. u. 3-kor: Gül Baba. (Mérsékelt helyárrakkal. Este fél 8-kor: Kis király. (Báreltszünetben. Rendes helyárrakkal. Este fél 11-kor: Hossz és Bessz. (Újdonosság először.) Mit járkálsz meztelenül? Premier helyárrakkal.)
 Hétfő este 7 órakor: Éjjeli menedékhely. (Rendes helyárrakkal. Napibérlet 27. sz. C. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
 Hétfő este fél 11-kor: Hossz és Bessz. (Újdonosság 2-odszer. Mit járkálsz meztelenül? Rendes helyárrakkal.)

A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A színházi iroda hírei

Bucskeringő. Vérmes reményeket fűz a színház a legközelebbi operett-újdonossághoz. Strauss Oszkárnak, a Varázskeringő komponistájának új operettje, a Bucskeringő, mindenütt, ahol eddig színterület, pártárítók sikert aratott. Bizonyos hogy a gyönyörű zenéjü, mulatságos és postikus új operett nálunk is az évad legvonzóbb műsordarabjává válik. Izsó Miklós rendezése, Stephanides József dirigálása mellett készült az énekes személyzet a premierre, amely a jövő hét szerda estéjén lesz. A táncokat a kitűnő Bányász István tanítja be. A főszerepeket Kolbay, Neményi, Kabdóhá, Somogyi, Tarnay Teréz, Tompa Béla, Berky József, Izsó Miklós, Nagy Gyula, Bányász, Virág Lajos, Cselle Lajos fogják játszani. A bucskeringőt hat egymásutáni estére tűzte ki az igazgatóság.

Fifi — éjjel. Ma éjjel féltizenegy órai kezdettel a legnépszerűbb operették egyike, a Fifi fog színterület, rendes helyárrakkal.

Éjjeli menedékhely — harmadszor. Hétfőn este harmadszor fogják előadni az óriási sikerrel föllevenített Éjjeli menedékhely-est. A grandiózus drámai mű a Kádár Imre szerző és eredeti rendezésben általános tetszést aratott s bizonyosra vehető, hogy a hétfői előadást is zsutól nézőtér fogja végig tapasztalni. Külön is felhívjuk a közönség figyelmét arra, hogy a hétfői előadás kivételesen 7 órakor kezdődik.

2000 drb. különböző
iskola táska
és könyvszij

érkezett

Eisenstädter Fülöp és Tsa
 volt Lakatos Áruház
 Str. Regina Maria (v. Deák Ferenc-u.) 13

Gyermek kocsik 450 leltől.
 Minden cikk nagyban is kapható.

Valutaplaó október 20-án

TÖZSDÉK	Lei	oseh kor.	márka	fran. frank	svájci frank	lira	oszt. kor.	magy. kor.	font sterl.	dinár	leva	lengy. marka	dollár	holl. forint	török font	avós kor
Bukareszt valuta deviza		535 387	612 5	1287 1214	30 30	682 690	2550 23	712 650	717 730	235	102	195	16350 164		93	
Bécs valuta deviza																
Prága valuta deviza			9575	22550	55750	12825	415	127	18650	54		2250	3045			
Berlin .. valuta deviza		10475		237	585	13850	445	130	143				3310	1 95		
Zürich .. valuta deviza		1790	17	4090		2310	72	2350	2435			550	54650			
Paris valuta deviza	825	4490	4250		24750	5670	002		5890				135250			
Budapest valuta deviza	15 1525	88 84	87 88	192 193	472	107 107	360 345		11350 113	4020		27	2635 2530	980		

Butorkereskedők és butorvásárlók figyelmébe!

Mielőtt szükségletiket beszereznék, tekintsek meg raktárunkat, ahol nagy választékban különösen **háló ebédlő és uriszobák** kaphatók. Kedvező fizetési feltételek mellett is. Elvállalunk; szállodák, éttermek, kávéházak, üzletek és bankok stb. berendezését.

Victoria Faipari és Műbutorgyár Részv.-Társ.
 Târgu-Mureş — Marosvásárhely

Gyártelep: Str. Bererie (Sörház-utca) 17.
 Üzlethelyiség: Szt. Georg (Szentgyörgy-u.) 5.

MEGNYILT Clujon a Bolyal-utóában MEGNYILT

Rosmann Mihály szücsműhelye
 ahol minden a s álmába vágó m náát legújabb divat szerint pontosan eszkhözölő

Kepes Elek orvosi kötszerész

Oradea-Mare, Sas-passage
 Ajánlja saját készítményű sérvkötiit, haskötiit stb.
 Női és férfi övszerek nagyraktára

SCHÖNBERGER, SPITZ & Co

kötött, szövött, rövid és norinbergi árúk nagykereskedése
 Oradea-Mare—Nagyvárad, Nagyplac-tér

Közkivánatra ismét a híres duplamaláta barna

„HERCULES“

tápsör különlegességet felülmulthatatlan minőségben hoztuk forgalomba, mely palackokban és csapolva minden idevágó üzletben kapható, ugyszintén a közkedvelt világos

„MONOSTOR“

sörünk is.

Monostori **CZELL** Sörgyár Cluj

S. EISENSTÄDTER & Co

szücs és szörme áruháza

Főüzlet:
 Calea Victoriei 2.
 Fiók:
 Ovár (Szenflélek és Kínizsl-u. sarok)

Szörmeárúhban állandóan nagy készlet!

Kereskedők figyelmébe!

Nagyobb tétel
Berliner Raschel
Posztó
 nagy és kicsi
Himzett
 cosmanosi

barchet

Engross eladás!

KEKENDŐŐ

Engross eladás!

valamint más téli fejkendőek érkeztek

Judovits Lázár

kendő és szövőtonál nagy kereskedésbe

Cluj, Szép-utca 2.

Telefon: 858.

As előkelő világ cipőkrémie

Rothmann Márton szabókellékek és Cluj, str. Matia (v. Mátyás kir.-utca) 2. sz. rövidáru raktára Eladás nagyban és kicsinyben. Vidéki megrendeléseket postán eszközölök

Tüzifa házhoz szállítva:

4 méter vegyes 500 lei, 4 méter hasábos bükk vagy tölgy 850 lei, 100 kg. hasábos bükk vagy tölgy aprítva 40 lei, 100 kg. vegyes 34 lei.

Frenkel Mór fatelepe
 Telefonszámok 401—290

